

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπι τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 89.

13 Ἰανουαρίου 1885

Τόμος ΙΘ'

ΠΕΡΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ).
Συγγραφεὺς καὶ τέλος ἴδε προηγοῦμ. φύλλον.

Ἄς ὑποθετῆ λοιπόν, κύριοι, ὅτι εὔρεθη τὸ χρῆμα, καὶ ἄς ἐξετασθῆ ὁ πρόσφορος τῆς χρήσεως αὐτοῦ τρόπος πρὸς ἰδρύσιν ἐθνικοῦ θεάτρου. Ἴνα τοῦτο κατορθωθῆ, ἵνα ἐκ τῶν προτέρων ἐξασφαλίσθωσιν ἐπαρκῶς οἱ ὅροι τῆς μονιμότητος καὶ ἀναπτύξεως καὶ προκοπῆς αὐτοῦ, τρία τινὰ νομίζω ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα:

α.) τὴν οἰκοδομὴν εἰδικοῦ καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς ἑλληνικὸν θέατρον ὀρισθησομένου κτιρίου.

β.) τὴν μόρφωσιν καὶ εὐπρόσωπον συντήρησιν δραματικοῦ θιάσου.

γ.) τὴν συστηματικὴν καὶ σκόπιμον κατάρτισιν δραματολόγου.

Περὶ ἑκάστου δὲ τούτων ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι, ν' ἀπασχολήσω ὑμᾶς ἐν ὀλίγοις.

Ὡς ὁ οἶκος καὶ ἡ ἐστία εἶνε ἀπαραίτητος βιωτικῆ ἀνάγκη πάσης καλῶς ἐχοῦσης οἰκογενείας, ὡς πᾶσα οἰαδῆποτε ἐπιχειρήσεις ἔχει ἀνάγκην στέγης ἰδίας καὶ σκηνώματος ἀποκλειστικοῦ, ἀποτελοῦντος οὕτως εἰπεῖν τὸ ἄσυλον καὶ τὸ κέντρον τῆς ὑπὲρ αὐτῆς καταβαλλομένης ἐργασίας, οὕτω καὶ πᾶν θεατρικὸν ἴδρυμα ἔχει ἀνάγκην οἴκου ἰδίου. Ἡ ἀρχὴ αὕτη, γενικῶς καὶ ἀνεξαιρέτως σήμερον κρατοῦσα ἐν Εὐρώπῃ, εἶνε ἀνεπίδεκτος συζητήσεως. Θεάτρον ἄστεγον δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἐπὶ μακρόν· θεατρικὴ δ' ἐπιχειρήσεις οἰαδῆποτε καὶ μάλιστα θέατρον ἐθνικόν, φιλοξενούμενον προσωρινῶς καὶ κατ' ἀνοχὴν εἰς οἶκον ξένον καὶ ἀναγκαζόμενον νὰ συζῆ μετ' ἄλλοφύλλων ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὀροφὴν, ἀδύνατον εἶνε νὰ ἐκπληρωθῇ ἐπαρκῶς καὶ ἀνέτως τὸν προορισμὸν αὐτοῦ. Παρ' ἡμῖν δὲ ἰδίως ἢ ἐκ τῆς συμβιώσεως αὐτῆς βλάβη ἤθελεν εἶναι ἔτι μείζων καὶ κατάφωρος, διότι σύνοικος τοῦ ἑλληνικοῦ θιάσου θὰ ἦτο, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὁμιλος μελοδραματικὸς ἀλλοδαπῶν, Ἰταλῶν ἢ Γάλλων, ὧν αἱ βιωτικαὶ ἔξεις καὶ συνήθειαι ἤμιστα βεβαίως θ' ἀπέβαινον εἰς ὄφελος καὶ οἰκοδομὴν τῶν Ἑλληνικῶν ἠθοποιῶν. Ἀμφιβάλλω πολὺ ἂν ἡ καλλιτεχνικὴ αὐτῶν μετριότης θὰ ἐδίδασκε τι ἀγαθὸν τοὺς ἡμετέρους· εἰμὶ δὲ τούναντίον βέβαιος ὅτι ἡ κοινωνικὴ τῶν οὐδαμινότης πολὺ θὰ τοὺς ἐβλαπτε, καὶ ὅτι ἐπιζήμια μᾶλλον ἢ ὠφέλιμα θὰ

ἦντο διδάγματα οἱ Ἕλληνες ἠθοποιοὶ ἐκ τῆς καθημερινῆς μετ' ἐκείνων συγχρωτίσεως. Δευτέρου βεβαίως λόγῳ ἄξια πρέπει οὐχ ἦττον νὰ μὴ λησμονηθῶσιν αἱ ἀναπόδραστοι ἐκ τῆς συμβιώσεως ἔριδες καὶ ἀντιζηλῖαι καὶ μικροφιλοτιμῖαι, ἢ ἐξ αὐτῶν ἄχαρις ἄμιλλα πρὸς προσέλκυσιν θεατῶν, ἢ ἐκ παντός μέσου ζήτησις καὶ παρασκευὴ ψευδῶν θριάμβων καὶ χειροκροτημάτων, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ εὐνόητα σκάνδαλα, ὅσα τικονται αὐτομάτως οὕτως εἰπεῖν καὶ ἀνεπαισθητῶς ἐκ τῆς προσεγγίσεως δύο θεατρικῶν θιάσων, περιεχόντων κατ' ἀνάγκην καὶ κυρίας. Τὰ σκάνδαλα ταῦτα ἐλκύουσι μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ κοινόν, καὶ αὐξάνουσι τὰς χρηματικὰς προσόδους τῶν παραστάσεων· βλάπτουσι ὁμῶς ἀναντιρρήτως καὶ πολλάκις ἀνεπανορθώτως τοὺς ἠθοποιοὺς, ζημιοῦσι τὴν τέχνην αὐτῶν καὶ παρεκτρέπουσι τῆς εὐθείας τὸ ἔργον τῶν, ὅπερ, ὡς προέλεγον, δὲν εἶνε μόνον οὐδὲ πρέπει νὰ εἶνε ἔργον χρηματισμοῦ. Πρωτίστη ἐπομένως ἀνάγκη εἶνε ν' ἀφιερωθῆ εἰς τὸ συστηθησόμενον ἑλληνικὸν θέατρον ἴδιος καὶ ἀποκλειστικὸς οἶκος, ἐπὶ τῆς σκηνῆς δ' αὐτοῦ νὰ μὴ πατήσῃ ποτὲ διαρκῶς θιάσος ἀλλόφυλος καὶ ξένος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὑπάρχον ἐν Ἀθήναις παμπάλαιον παράπηγμα, τὸ κατ' εὐφημισμὸν καλούμενον θέατρον, καὶ ἂν ὑποθετῆ ὅτι δυνατόν εἶνε ν' ἀποκτηθῆ ὀριστικῶς καὶ ἀποκλειστικῶς ὑπὲρ ἑλληνικοῦ θεάτρου, οὐδένα ἀπολύτως τῶν ἀπαραιτήτων ὄρων ὑπάρξεναι θεάτρου πληροῦ, διότι καὶ ἐτοιμόρροπον εἶνε, καὶ ἀπόκεντρον καὶ ὑποτελὲς εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας τῶν θεωρείων, καὶ εἰς πᾶσαν βροχὴν καὶ πνοὴν ἀνέμου ἀναπεπταμένον, τὸ δὲ ἡμιτελὲς ἔτι νέον θέατρον ἔχει πάντῃ ἄλλον τὸν προορισμὸν οὐδὲ δύναται ἄνθρωπίνως ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἑλληνικῶς νὰ ἐλπισθῆ ἢ ἀποπεράτωσις αὐτοῦ, μόνη διέξοδος, ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς καταστάσεως ἐνδεικνυμένη, εἶνε ἡ οἰκοδομὴ νέου θεάτρου.

Δὲν διατρίβω περὶ τὰς ἀρχιτεκτονικὰς λεπτομερείας τῆς οἰκοδομῆς, διότι οὔτε τῆς ἐμῆς ἀρμολογίας οὔτε τοῦ παρόντος εἶνε. Νομίζω ὁμῶς ἀναγκαῖον νὰ παρατηρήσω τοῦτο καὶ μόνον· ὅτι τὸ οἰκοδόμημα τοῦ νέου θεάτρου οὔτε ὑπερβολικῶς εὐρὺ οὔτε ἐπιδεικτικῶς πολυτελὲς πρέπει νὰ γείνη. Ἐπὶ πολλῶν δυστυχῶς πραγμάτων, καὶ κτιρίων ἰδίως, ἐφαρμόζεται παρ' ἡμῖν ἀπὸ πολ-

λοῦ ἤδη τὸ ὀλέθριον σύστημα τῆς πτωχαλαζόνος ἐπιδείξεως. Ἀρχίζομεν πάντα μεγάλα, καὶ τ' ἀφίνομεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡμιτελῆ, διότι ἀπολείπουσιν ἡμᾶς τὰ μέσα τῆς ἀποπερατώσεως. Ἄς μὴ ἐφαρμοσθῇ τὸ σύστημα τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ νέου θεάτρου. Ἄλλως δὲ ἄπταιστον ἀξίωμα ἐπὶ πάσης θεατρικῆς ἐπιχειρήσεως εἶνε, ὅτι προτιμότερον νὰ περισσεύωσι καθ' ἐσπέραν θεαταὶ παρά νὰ περισσεύωσι θέσεις. Ἄν ἐπομένως τὸ οἰκοδομηθόσμενον θέατρον δύναται νὰ χωρήσῃ ὀκτακοσίους περίπου θεατάς, πάντας καθημένους, — καὶ τοῦτο εἶνε σπουδαιότατον διὰ δραματικὰς παραστάσεις, — οὐ μόνον εὐκατῶν, ἀλλ' ὑπερβαῖνον ἴσως πᾶσαν προσδοκίαν καὶ μέγα ἀληθῶς κατόρθωμα θὰ ἦνε, ἂν αἱ θέσεις αὐταὶ πληροῦνται καθ' ἐσπέραν.

Ἄς ὑποθέσωμεν, κύριοι, ὅτι κατωρθώθη τέλος ἡ ἴδρυσις τοῦ οἴκου, καὶ ὅτι πρόκειται περὶ τῆς οἰκίσσεως αὐτοῦ. Τίνες θέλουσι τὸν κατοικήσει; Ἡ ἐρώτησις αὕτη φέρει εἰς ἐξέτασιν τοῦ δευτέρου ἐκ τῶν προτεθέντων τριῶν ζητημάτων, τοῦ περὶ τῆς μορφώσεως ἐπαρκοῦς θεατρικοῦ θιάσου.

Ὅτι οἱ πλεῖστοι δυστυχῶς τῶν ἀποτελούντων σήμερον τοὺς διαφόρους ἑλληνικοὺς θιάσους ἠθοποιῶν εἰσὶ κατώτεροι λόγου, δυσκόλως, ὡς προέλεγον, δύναται τις ν' ἀμφισβητήσῃ. Ὅτι ὅμως ὑπάρχουσι μεταξύ αὐτῶν καὶ τινες, ἄνδρες ἰδίως, δυνάμενοι νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὑγιᾶς πυρῆν τοῦ μέλλοντος, μορφούμενοι, ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἀναμορφούμενοι διὰ προσφόρου διδασκαλίας, δυσκόλως ἐπίσης δύναται ν' ἀρνηθῇ ὁ μὴ ἐκ γενικῆς προκαταλήψεως βάλλων λίθον κατὰ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν Ἑλλήνων ἠθοποιῶν. Πλὴν τοῦτο εἶνε πάντῃ δευτερεύουσα τοῦ ζητήματος ὄψις, οὐδὲ δύναται τις νὰ θεμελιώσῃ ἀσφαλῶς ἐπιτοιαύτης βάσεως τὴν μόρφωσιν καὶ τὸν καταρτισμὸν τοῦ μέλλοντος δραματικοῦ θιάσου τοῦ νέου θεάτρου. Διότι, τίς οἶδεν! — ἴσως οἱ κύριοι οὗτοι δὲν θελήσωσι πλέον νὰ καταβῶσιν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κλίμακος, εἰς ἣν πεποιθήσιν ἔχουσιν ὅτι ἀνέβησαν, εἰς τὰς κατωτέρας τῆς μαθητείας βαθμίδας ἴσως αἱ παλαιαὶ αὐτῶν ἐξέεις ἀποδειχθῶσι τοσοῦτον βαθῶς ἐρριζωμέναι, ὥστε καὶ τῆς μαθητείας ἢ κλιμαξὶ νὰ μὴ ἔχη πλέον ἰκανὰς πρὸς κατάβασιν αὐτῶν βαθμίδας. Διὰ τοῦτο κυριώτατον μέλημα, ἅμα τῇ οἰκοδομῇ τοῦ θεάτρου, ἴσως δὲ καὶ πρὸ τοῦ πέρατος αὐτῆς, πρέπει νὰ καταστῇ ὁ ἐξ ὑπαρχῆς καταρτισμὸς θιάσου νέου, ἐκ προσώπων νέων. Ὁ θιάσος οὗτος θέλει, ἐννοεῖται, περιλάβει κατ' ἀρχὰς δοκίμους μόνον διότι, ὅσον εὐκόλον εἶνε νὰ γνωσθῶσιν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὰ ἐξωτερικὰ προσόντα καλοῦ ἠθοποιοῦ, τουτέστιν ἡ εὐμελὴς αὐτοῦ ἀναβολή, ἡ εὐάρεστος μορφή του, τὸ μὴ χυδαῖον τοῦ ἥθους καὶ τῶν τρόπων αὐτοῦ, ἡ δραματικὴ ποιότης τῆς φωνῆς του, ἡ ἀμιγῆς πάσης διαλεκτικῆς κλαγγῆς προ-

φορὰ του, καὶ ἄλλα δευτερεύοντα, τοσοῦτον ὁμως δύσκολον εἶνε νὰ διακριθῇ ἐκ προχείρου ἐξετάσεως, ἂν ὁ διαθέσει ἔχον νὰ ὑποδυθῇ τοῦ ἠθοποιοῦ τὸν κόθορον ἐπλάσθη εὐφρῶς ἐπὶ τούτῳ. Καὶ πῶς; θέλουσιν ἴσως ἐρωτήσῃ πολλοὶ ἐξ ὑμῶν. Πρέπει λοιπὸν καὶ ὁ ἠθοποιὸς νὰ γεννηθῇ, ὡς ὁ ποιητῆς, ὡς ὁ ζωγράφος, ὡς ὁ καλλιτέχνης; Βεβαίως, κύριοι· διότι καὶ ὁ ἠθοποιὸς εἶνε καλλιτέχνης, καὶ ἀπαραίτητον ἀνάγκην ἔχει, ὡς αὐτός, τοῦ ἐμφύτου ἐκείνου πυρός, τοῦ ἐγγενοῦς ἐκείνου ταλάντου, ὅπερ ἀδύνατον εἶνε ν' ἀποκτηθῇ διὰ μελέτης καὶ διδασκαλίας.

Ἔργον τοῦ ἠθοποιοῦ δὲν εἶνε μόνον, ὡς κοινῶς παρ' ἡμῖν ὑπολαμβάνουσιν οἱ τὸ ἐπιτήδευμα τοῦτο ἐκλέγοντες, ν' ἀποστηθίζῃ, καλῶς ἢ κακῶς, τὸ μέρος του καὶ ν' ἀπαγγέλλῃ αὐτὸ ἀπὸ σκηνῆς μετὰ τινος, πολλῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐμφάσεως, διαστέλλων μὲν ἀγρίως τὰ βλέμματα καὶ βροντοφωνῶν καὶ χειρονομῶν ὡς μύλος ἀνεμοκίνητος, ἂν τὸ μέρος του εἶνε τραγικόν, — πολλάκις δὲ καὶ ἂν δὲν εἶνε — μορφῶν δὲ τούναντιον καὶ κλασαυχενίζων ὡς κυδιστήρ, ἂν πρόκηται κωμωδία. Ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ καὶ τὸ ἔργον του εἶνε πολὺ ὑψηλότερα. Ὁ ἠθοποιὸς εἶνε τὸ ὄργανον, δι' οὗ λαμβάνει σάρκα καὶ ψυχὴν τὸ δραματικόν τοῦ ποιητοῦ δημιούργημα, εἶνε ὁ ἐρμηνεὺς τῆς μυχίας ἐμπνεύσεως τοῦ δραματοποιοῦ· εἶνε ὁ ἀπαραίτητος οὕτως εἰπεῖν συνεργάτης του, ὁ κεκλημένος νὰ ἐμφυσῆσῃ ζωὴν καὶ πνεῦμα εἰς τὰ δραματικὰ πρόσωπα, ἅτινα ἡ δημιουργὸς ἐκείνου φαντασία ἐκάλεσεν ἐπὶ τὴν σκηνὴν εἴτε ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς φαντασίας αὐτοῦ, εἴτε ἀπὸ τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, παρόντος ἢ παρελθόντος. Ἴνα τοῦτο κατορθώσῃ ὁ ἠθοποιός, πρέπει ἐν πρώτοις μὲν καὶ πρὸ πάντων νὰ λησμονήσῃ ἑαυτὸν, τὰς ἐξέεις του, τὴν φωνὴν του, τὰς χειρονομίας του, τὸ ἦθός του, τὴν ἀτομικότητά του· μετὰ τοῦτο δέ, νὰ ὑποδυθῇ ἐντελῶς τὸν νέον ἄνθρωπον, ὃν ἐκλήθη νὰ παραστήσῃ ἀπὸ σκηνῆς· νὰ ἐνσαρκωθῇ τὰς ἰδέας αὐτοῦ καὶ τὰ πάθη, τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς συνθειάς αὐτοῦ, τὴν φωνὴν του, τὸ βῆμά του, τοὺς τρόπους του, καὶ αὐτόν, εἰ δυνατόν, τὸν βῆχα καὶ τὸν πταρμὸν αὐτοῦ. Ὅπως λησμονήσῃ ἐντελῶς ὁ θεατῆς ὅτι βλέπει ἐπὶ σκηνῆς τὸν κύριον Γεώργιον ἢ τὸν κύριον Δημήτριον, καὶ ὑπολάβῃ ἐν στιγμῇ ἐξάλλου καὶ ἀνεξηγήτου φαντασιώσεως, — ἐκείνης ἀκριβῶς ἧτις ἀποτελεῖ τὸ δραματικὸν γόητρον—ὅτι ἔχει ἐνώπιόν του ἰδὼσμενον τὸν Μάκβεθ τοῦ Shakespear ἢ τὸν φιλάργυρον τοῦ Molière, ἔχει ἀνάγκην ὁ ἠθοποιὸς πολλῆς δημιουργοῦ φαντασίας, μεγάλης ἀφαιρετικῆς ψυχικῆς δυνάμεως, ἐκτάκτου δώρου παρατηρήσεως, καὶ μιμητικῆς ἰκανότητος ἐξόχου. Τὰς ἀρετάς ταύτας, ἂς δὲν ἔδαψίλευσε δυστυχῶς ἡ φύσις εἰς πάντας τοὺς θνητούς, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ἔχη ἐμφύτους ὁ ὑποκριτής,

ἵνα κληθῆ ἀληθῆς καλλιτέχνης. Ἄν δὲν τὰς ἔχη, εἰς μάτην κοπιᾷ. Ἄλλὰ καὶ ἂν τὰς ἔχη, πάλιν δὲν ἀρκεῖ. Ὁ ἥθοποιὸς πρέπει νὰ ἐκπαιδευθῆ. Πρέπει ἐν πρώτοις νὰ μάθῃ ν' ἀναγνώσκη· οὐχὶ ὅπως ἀναγνώσκουσι τὰ παιδιὰ τὸν Ῥοβινσῶνά των, ἀλλ' ὅπως πρέπει ν' ἀναγνώσκειται ἐν ποίημα, εἰς λόγος ῥητορικός, μία δέησις πρὸς τὸν Θεόν, εἰς ἀπλοῦς μῦθος τοῦ Αἰσώπου. Ταῦτα δὲν ἀναγνώσκονται πάντα ὁμοίως, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ μυστήριον τῆς δραματικῆς ἀναγνώσεως. Ἐτόλμησα πρὸ ἐτῶν πολλῶν, διατελῶν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ σχετικῶς ἀκμαζόντος τότε ἑλληνικοῦ θεάτρου, νὰ παρατηρήσω εἰς ἓνα τῶν ἥθοποιῶν, ὅτι δὲν ἤξευρε ν' ἀναγνώσκη. — «Αὐτὸ δὰ μὰς ἔλειπε, μοι παρετήρησεν ὁ ταλαίπωρος, βαθύτατα προσβληθείς, διότι δὲν εἶχεν ἐννοήσει τι ἔλεγον, αὐτὸ δὰ μὰς ἔλειπε, ν' ἀρχίσωμεν πάλι τὸ ἄλφα βῆτα.» Ὁ ἥθοποιὸς ἐκεῖνος μοι ἔλεγε τότε ὅτι καὶ σήμερον ἔτι φρονούσι πάντες ἀνεξαίρετως οἱ Ἕλληνες ἥθοποιοί. Ἄνάγνωσις! καὶ τί αὐτῆς εὐκολώτερον; Ἄρκεῖ ν' ἀκούωνται καθαρὰ αἱ συλλαβαί, νὰ προφέρωνται διακεκριμέναι αἱ λέξεις, νὰ σημαίνονται τὸ πολὺ πολὺ αἱ τελεῖαι στιγμαὶ καὶ τὰ τέλη τῶν φράσεων, καὶ . . . φθάνει ἴσως καὶ περισσεύει.

Καὶ ὅμως, κύριοι, ἡ προσήκουσα ἀνάγνωσις οἰοῦνθ' ὅτι κειμένου εἶνε δυσχερέστατον καὶ δυσεκβολώτατον ἐγγεῖρημα, τοσοῦτῳ δὲ δυσχερέστερον, ὅσω βαθύτερα καὶ ποικιλώτερα εἶνε τὰ μυστήρια τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς. Ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ ψιθύρου τῆς ἐσπερινῆς προσευχῆς μέχρι τῆς βροντώδους φωνῆς τῆς ἀγανακτήσεως καὶ τῆς ὀξείας κραυγῆς τοῦ τρόμου, ἡ φωνὴ ἡμῶν, οὐ μόνον διατρέχει κατ' ἔντασιν καὶ ποσὸν ὀλοκλήρους κλίμακας, ἀναλόγους περὶ τὰς μουσικὰς διαπασῶν, ἀλλὰ καὶ ποικίλλεται, κατὰ ποιὸν καὶ χρῶμα, οὕτως εἰπεῖν, μέχρι λεπτοτάτων καὶ σχεδὸν ἀδιακρίτων φθορῶν. Ἡ φωνὴ δὲ αὐτῆ, ἥτις οὐ μόνον ψάλλουσα ἀλλὰ καὶ λαλοῦσα ἀπλῶς εἶνε ἀληθὲς μουσικὸν ὄργανον, δὲν ἐδόθη ἡμῖν ὑπὸ τῆς φύσεως τελεία, ἀκριβῆς, ὁμοία καὶ ἡσκημένη· ἀσκοῦμεν μὲν αὐτὴν ἀνδρούμενοι, ἀτελῶς καὶ ἀνεπιγνώστως, ἐννοεῖται, ἡμεῖς οἱ μὴ ἥθοποιοί, ὀφείλουσι ὅμως ν' ἀσκήσωσιν αὐτὴν κατὰ τέχνην οἱ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο κεκλημένοι, ἂν θέλωσι νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν ἱκανὴν εἰς ἔκφρασιν παντὸς αἰσθημάτων, ἂν θέλωσι νὰ μεταδώσωσι τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην αὐτῶν συγκίνησιν εἰς τοὺς ἀκροατὰς των, ἂν θέλωσιν αὐτοὶ πρῶτοι νὰ συγκινήθωσι. Ναί, κύριοι, ἂν θέλωσιν αὐτοὶ πρῶτοι νὰ συγκινήθωσι. Τοῦτο φαίνεται, ἴσως, παράδοξον εἰς πολλοὺς ἐξ ὑμῶν, καὶ ὅμως εἶνε ἀληθέστατον. Δύναται τις, ἀναγνώσκων ποίημά τι νὰ ἦνε ἀληθῶς καὶ ἐνδομυχῶς συγκινημένος· δὲν θέλει ἐν τούτοις κατορθῶσαι νὰ μεταδώσῃ τὴν συγκίνησιν αὐτοῦ εἰς τὸν ἀκροα-

τήν, ὅσον ἐπὶ τούτῳ καὶ ἂν καταβάλλῃ ἀγῶνα, ἂν ἡ φωνὴ αὐτοῦ δὲν πάλ्लεται ἐκ τῆς ἐνδομυχῆς ἐκεῖνης συγκινήσεως· τὰνάπαλιν δὲ, ἂν ἡ φωνὴ αὐτοῦ δονῆται συμφῶνως πρὸς τὴν ἐννοια τῶν ἀπαγγελλομένων, θέλει ἀναποδράτως συγκινήσει αὐτὸν πρῶτον καὶ τοὺς ἀκροατὰς του κατόπιν, ἔστω καὶ ἂν οὐδεμία ἐνδομυχῶς συγκινήσις εἶχε πρότερον ταράξει τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν ἡ διακεκριμένη Γαλλίς ἥθοποιὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἡ Talma, ὅτι τὰ δάκρυα ἀτιναῖχον ἐκ τῆς σκηνῆς ὡς Ἀνδρομάχη ἦσαν ἀποτέλεσμα τῆς φωνῆς τῆς, ἡ δὲ Ῥαχὴλ ἐβεβαίον πολλὰκις, ὅτι τότε μάλιστα ἐγόητευσεν τοὺς ἀκροατὰς αὐτῆς ὁσάκις ἡ ἴδια αὐτῆς φωνὴ ἐγόητευσεν τὰ ὦτά τῆς.

Πλὴν δὲ τῶν μυστηρίων τούτων τῆς φωνῆς, πόσα ἔτι ἄλλα ἔχει νὰ μνηθῆ ὁ ἥθοποιός, πρὶν ἢ κατορθῶσαι ν' ἀναγνώσκη ὀρθῶς καὶ ἀπταιστως! Ἡ προφορὰ τῶν γραμμάτων, ὁ χρόνος τῶν συλλαβῶν — οὐχὶ κατὰ τὰς γραμματικὰς ἀλλὰ τὰς δραματικὰς ἀπαιτήσεις —, ἡ στίξις τῶν φράσεων, τὸ ἐπίκαιρον τῆς ἀναπνοῆς, καὶ ἰδίως, τὸ δυσχερέστατον πάντων, — ὁ τρόπος καθ' ὃν πρέπει νὰ καταλήγῃ ἐκάστοτε ἡ φράσις· ταῦτα πάντα οὔτε εὐκολα εἶνε, οὔτε ἐκ τοῦ προχείρου μαθηθῶσιν, οὔτε αὐτοσχεδιάζονται, ὡς φαίνονται δυστυχῶς ὑπολαμβάνοντα τὰ μέλη τῶν ἑλληνικῶν θιάσων.

Καὶ ταῦτα μὲν δι' ὀλίγων, προχείρων πάντως καὶ ἀτελῶν περὶ τῆς ἀναγνώσεως. Ἄλλ' ἐκτὸς αὐτῆς πολλὰ ἔτι ἄλλα ὀφείλει νὰ διδασθῆ, καὶ νὰ μάθῃ ὁ ἥθοποιός. Ἡ χειρονομία, ἡ στάσις καὶ κινήσις τοῦ σώματος, τὸ βᾶδισμα, ἡ ἐνδυμασία, καὶ τοῦ προσώπου ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη διαμόρφωσις, τὸ προσωπεῖον τουτέστι τοῦ ἥθοποιοῦ, ἀπαιτοῦσι μελέτην μακράν, διδασκαλίαν νοήμονα καὶ ἀσκήσιν ἐνδελεχῆ.

Πῶς θὰ διδασθῶσι ταῦτα πάντα τὰ μέλη τοῦ θιάσου, ὃν ὑποθέτομεν καλούμενον νὰ ἐργαζομένην τὸ νέον ἡμῶν θέατρον;

Ἐλέχθη ἄλλοτε καὶ ὑπεστηρίχθη ὡς σκόπιμον, νομίζω δὲ μάλιστα ὅτι καὶ κατορθῶθη ἐν μέρει, χάρις εἰς γενναϊόδωρον ἰδιωτικὴν χορηγίαν, ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Ἑσπερίαν νέοι τινές, ἱκανῶς μορφωμένοι, ὅπως παιδευθῶσιν ἐκεῖ τὴν μιμητικὴν. Ἄγνωσθ' ἂν ἡ γενομένη ἀπόπειρα θέλει καρποφορήσει· τὸ εὐχομαι, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐλπίζω. Δὲν τὸ ἐλπίζω δὲ διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους: α'.) διότι δυσχερέστατον, ἂν μὴ ἀδύνατον, ὡς προέλεγον, μοι φαίνεται, νὰ διαγνωσθῆ ἐκ προομιῶν, καὶ χωρὶς τῆς ἀπὸ σκηνῆς δοκιμασίας, ἂν οἱ ἀποστελλόμενοι ἔχουσιν οὐ μόνον φυσικὴν διάθεσιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸ ἔργον τοῦ ἥθοποιοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔμφυτον καὶ ἀπαραίτητον ἐπὶ τούτῳ τάλαντον — β'.) διότι πιθανώτερον εἶνε οἱ ἀποστελλόμενοι οὕτως ἀνεξέταστοι καὶ ἀδοκίμα-

στοι ν' ἀσχοληθῶσιν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ περὶ πᾶν ἄλλο ἔργον μᾶλλον ἢ περὶ τὴν ἡθοποιίαν, καὶ νὰ ἐπανακαμψῶσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος πᾶν ἄλλο ἢ ἡθοποιοί, ἀφοῦ οὐδὲν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των συνέδεεν αὐτοὺς μετὰ τοῦ θεάτρου. Τὸ φαινόμενον τοῦτο πολλάκις μέχρι τοῦδε ἐπανελήφθη παρ' ἡμῖν, ἐπὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἀποστολῶν, ὃ δὲ φόβος μου οὗτος δὲν εἶνε, νομίζω, πάντῃ ἀδικαιολόγητος. Οὐδὲν ἀπίθανον ὃ ἀποστελλόμενος ἵνα σπουδάσῃ τὴν μιμητικὴν, νὰ ἐπιστρέψῃ, ἂν ἐπιστρέψῃ, μετὰ τινα ἔτη, ἀξίῳ, ἂν μὴ τι ἄλλο, ἀλλὰ τοῦλάχιστον νὰ καταλάβῃ ἕδραν συγκριτικῆς φιλολογίας ἐν τῇ πανεπιστημίῳ.

Διὰ τοῦτο καὶ ἄλλοτε, ἐν ἐπανειλημμέναις ἐπιτροπαῖς, ἀντετάχθη πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν διὰ τοιαύτης μεθόδου μόρφωσιν Ἑλλήνων ὑποκριτῶν, καὶ σήμερον ἔτι φρονῶ ἀδιστακτικῶς, ὅτι οἱ πρῶτοι τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ἡθοποιοὶ πρέπει ἀναγκαιῶς νὰ προπαιδευθῶσιν ἐν Ἀθήναις, ποθηγετούμενοι μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ ἀνδρῶν σχετικῶς εἰδημόνων, ὅποιοι δὲν λείπουσι, νομίζω, ἐν Ἀθήναις, διδασκόμενοι δὲ τελειότερον κατόπιν ὑπὸ εἰδικοῦ διδασκάλου, μετακληθησομένου ἐξ Εὐρώπης, εὐθὺς ὡς τὰ μέσα τοῦ θεάτρου τὸ ἐπιτρέψωσιν. Ἐννοεῖται, καὶ ταῦτα ἀναφέρω ἀπλῶς ὡς αὐθυπακούμενα, ὅτι οἱ νεαροὶ θιασῶται πρέπει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ διδασθῶσι ξένην τινὰ γλῶσσαν, τὴν γαλλικὴν κατὰ προτίμησιν, ἵνα δύνανται βραδύτερον νὰ συνεννοῶνται μετὰ τοῦ ξένου διδασκάλου των· ὅτι πρέπει νὰ μάθωσι μουσικὴν καὶ χορὸν, ἵνα μορφώσωσι τὴν φωνὴν αὐτῶν καὶ τὰς σωματικὰς των κινήσεις, καὶ ὅτι οἱ διακριθησόμενοι ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς πρέπει ν' ἀποσταλῶσιν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὰς πρωτεύουσας τῆς Ἑσπερίας πόλεις, ἵνα διδασθῶσιν ἐξ ὄψεως τῶν μεγάλων ἡθοποιῶν ὅσα δὲν ἔμαθον οὔτε ἤτο δυνατόν νὰ μάθωσιν ἐν Ἀθήναις.

Δὲν ἰσχυρίζομαι βεβαίως, κύριοι, ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου θ' ἀποκτήσωμεν εὐθὺς ἀμέσως καὶ διὰ μῖα, ὡς διὰ θαύματος, ἡθοποιούς μεγάλους, δυναμένους νὰ ὑποκρίνωνται τὸν Ἄμλετ ὡς ὑπεκρίνετο αὐτὸν ὁ Devrient καὶ ὁ Dessoir, καὶ ὡς ὑποκρίνεται αὐτὸν ὁ Salvini· εἰμὶ ὅμως ἀδιστακτικῶς πεπεισμένος, ὅτι θ' ἀποκτήσωμεν κἂν ἡθοποιούς, οἵτινες δὲν θὰ τολμῶσιν νὰ τὸν ὑποκρίνωνται, καὶ τοῦτο θὰ ἦνε, νομίζω, οὐχὶ εὐκαταφράντητον κέρδος.

Μοὶ ὑπολείπεται ἔτι, κύριοι, καίτοι φοβοῦμαι μὴ ἐξήντηλα ἤδη τὴν ὑμετέραν ὑπομονήν, νὰ προσθέσω ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς μορφώσεως καὶ τοῦ καταρτισμοῦ δραματολογίου.

"Ὅτι ἡ ἴδρυσις μονίμου ἑθνικοῦ θεάτρου ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ τακτικὴ ἀπὸ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ διδασχὴ δραματικῶν ἔργων, θέλουσιν ἀναπτύξει βαθμηδὸν καὶ προαγάγει τὴν νηπιάζουσαν ἔτι

δραματικὴν ἡμῶν φιλολογίαν, οὐδεμίᾳ βεβαίως ἀμφιβολία· τοῦτο δὲ ἰδίως ἔσται τὸ μέγιστον καὶ κάλλιστον ἀποτέλεσμα τοῦ ἑθνικοῦ αὐτοῦ ἐπιχειρήματος. Μέχρις οὐ ὅμως καρποφορήσῃ ἢ ἐπὶ τὴν ἑθνικὴν φιλολογίαν εὐάρεστος αὐτῇ ἐπίδρασις τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, μέχρις οὐ τὸ θεάτρον γεννήσῃ ἔργα πρωτότυπα, ἀνάγκη ἔχει νὰ ζήσῃ καὶ πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ τραφῇ. Διπλῆ δὲ πρέπει καὶ δύναται νὰ γείνη, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐργασία πρὸς παρασκευὴν τῆς πρώτης καὶ προχείρου τροφῆς τοῦ νεαροῦ θεάτρου. Πρῶτον μὲν νὰ περισυναχθῶσι, διὰ προσφόρου καὶ αὐστηρᾶς ἐκλογῆς, τὰ ὅπωςδῆποτε ἀξία λόγου καὶ σκηνικῆς διδασχῆς ἐκδεδομένα ἤδη δραματικὰ ἔργα, πρωτότυπα ἢ μεταπεφρασμένα, παλαιότερα καὶ νεώτερα, καὶ νὰ ἀρμοσθῶσι μὲν πρὸς τὰς σημερινὰς ἀπαιτήσεις τῆς γλώσσης ὅσα τυχὸν ἐξ αὐτῶν ἤθελον εἶναι ἀπηρχαιωμένα, νὰ διασκευασθῶσι δὲ δι' εὐλαβοῦς διορθώσεως ὅσα ἤθελον κριθῆ μὴ δυνάμενα ἄλλως νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς σκηνικῆς παραστάσεως. Αἱ ἐλαφραὶ αὗται διασκευαὶ καὶ διορθώσεις εἶνε συνηθέσταται σήμερον εἰς πάντα τὰ δραματικὰ θεάτρα τῆς Ἑσπερίας, οὐδὲ πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀσέβεια πρὸς τὴν μνήμην τῶν ποιητῶν. Δεύτερον δέ, — καὶ τοῦτο εἶνε τὸ ἀναγκαϊότερον, — πρέπει νὰ ἐκλεχθῶσι καὶ προταθῶσιν εἰς μεταφρασιν ξένα δραματικὰ προϊόντα, κλασικὰ ἢ νεώτερα, χρήσιμα καὶ πρόσφορα εἰς τὸ ἀρτιγενές ἑλληνικὸν θεάτρον καὶ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἐκλεχθησόμενα ὑπὸ ἀρμοδίων προσώπων, ἅτινα καὶ θέλουσι κρίνει τὰς ἑλληνικὰς αὐτῶν μεταφράσεις. Περιττόν, ἐννοεῖται, εἶνε καὶ νὰ παρατηρηθῇ κἂν, πόσον σπουδαία πρέπει νὰ καταβληθῇ προσοχὴ περὶ τε τὴν ἐκλογὴν τῶν δραμάτων καὶ τὴν γλῶσσαν τῆς μεταφράσεως. Ἰκανῶς μέχρι τοῦδε ἐγέλασε τὸ κοινόν, βλέπον διακωμωδοῦμενα ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς πάντα σχεδὸν τὰ μεγάλα δραματικὰ πρόσωπα τῆς ξένης φιλολογίας. Ἄς μὴ φορτισθῇ καὶ ἡ ῥάχις τῶν νέων ἡθοποιῶν διὰ τιοῦτων κολοσσιαίων ὄγκων, ὑφ' οὓς πολλάκις, καὶ πρὸς θυμηθίαν μόνον τῶν θεατῶν, κατεσυντρίβησαν ἡθοποιοὶ μεγάλοι καὶ ὀνομαστοί. Οὐ μόνον περιττόν καὶ ἀσκοπον εἶνε, ἀλλὰ καὶ ἀσέβες πρὸς τὴν δόξαν τῶν μεγάλων ποιητῶν, νὰ μεταποιῶμεν εἰς κωμωδίας τὰ ἔργα των. Ἄρκετὰ δ' ἐπίσης διεσκέδασαν ἕως σήμερον οἱ ἀκροαταὶ τῶν ἑλληνικῶν παραστάσεων, ἀκούοντες τὰς ὑπηρετρίας ὀμιλοῦσας ὡς βιβλία — κατὰ τὴν κοινὴν φράσιν — καὶ τῶν ἡθοποιῶν τὴν οὐχὶ λίαν εὐκίνητον γλῶσσαν περιπλεκομένην εἰς τὸν ἀδιεξίτητον λαβύρινθον φράσεων συνθηματικῶν. Καιρὸς εἶνε γλῶσσα τῆς σκηνῆς νὰ γείνη ἡ ἀληθής, ἡ φυσικὴ, ἡ ὀμιλουμένη ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἵνα καὶ οἱ ὑποκριταὶ δύνανται νὰ τὴν ὀμιλῶσιν ἀπροσκόπτως καὶ οἱ ἀκροαταὶ

νά τὴν ἀκούσῃ χωρὶς δυσφορίας ἢ μειδιάματος.

Περαιῶν, κύριοι, τὴν πρόχειρον ταύτην καὶ ἀτελεῖ πάντως μελέτην περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν νομίζω ἐφικτὴν τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σκηνῆς, ἀπέχω παντὸς λόγου περὶ ἄλλων τινῶν δευτερευόντων ζητημάτων, ὅποια εἶνε τὸ τῆς διοικήσεως τοῦ θεάτρου, τὸ τῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ μέλλοντος τῶν ἠθοποιῶν, τὸ τῆς ἀμοιβῆς τῶν συγγραφέων καὶ μεταφραστῶν, τὸ τῆς νομικῆς περιφρουρήσεως τῆς διανοητικῆς αὐτῶν ιδιοκτησίας καὶ εἴ τι ἄλλο ἐπουσιωδέστερον. Περὶ τούτων εὐκαιρον ἀφορμὴν σκέψεως καὶ ἐνεργείας θέλει παράσχει ἡ ἴδρυσις τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ θιάσου αὐτοῦ ὁ καταρτισμός. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἄς εὐχρηθῶμεν, ὅσοι δὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν ἄλλο τι περισσώτερον, νὰ ἐπιστῇ μὲν ταχέως ἡ ὥρα ἐκείνη, νὰ συναντηθῶμεν δὲ καὶ πάλιν ἐσπέραν τινά, ὅσον τὸ δυνατὸν προσεχῆ, κατὰ τὴν πρῶτην παράστασιν τοῦ νέου ἑλληνικοῦ θεάτρου, καὶ νὰ εὐφημήσωμεν, οὐχὶ ἐξ ἀνοχῆς ἢ παραλήσεως, ἀλλ' αὐθορμήτως καὶ ἐξ ἐνδομύχου ὑπαγορεύσεως, τὸν νεαρὸν αὐτοῦ θίασον.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

Ο ΠΥΡΠΟΛΗΤΗΣ

— Ἐδῶ εἶνε, ἐφθάσαμεν, μοι εἶπεν ὁ φίλος μου σταματήσας.

Καὶ εἰσῆλθομεν εἰς ἓν καπηλεῖον τῆς Πλάκας, παρὰ τὸν στρατῶνα τῆς χωροφυλακῆς, εἰς ἓν τῶν πενιχρῶν καὶ χαμηλῶν ἐκείνων καπηλείων ἅμα καὶ μαγειρείων, ἐν οἷς παρὰ τὸ βαρέλιον τοῦ ρητινίου ἐκτίθενται καὶ δύο τρεῖς καπνισμέναι χύτραι ὀσμὴν λίπους ἢ ταγγυῦ ἐλαίου ἀποπέουσαι.

— Φώναξε τὸ γέρο, Γιάννη, εἶπεν ὁ φίλος μου πρὸς τὸν γενειοφόρον κάπηλον.

Οὗτος δὲ εἰσῆλθε διὰ μικρᾶς θύρας εἰς τὴν συγκοινωνοῦσαν οἰκίαν, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἠχηρὰν ἀποκρινομένην: « Ἐρχομαι! » μετ' ὀλίγον δὲ ἐπὶ τῆς φλιαῆς τῆς θύρας ἐνεφανίσθη, εὐθυτηνῆς καὶ μὲ σταθερὸν βῆμα, γέρον μετρίου ἀναστήματος, μεσοπόλιον ἔχων τὸ γένειον καὶ ὑγρούς τοὺς ὀφθαλμούς, μέλανα σκοῦφον φορῶν διὰ γαλαζίου μανδηλίου περιδεδεμένον, γελέκι ἀνοικτὸν ἐμπρὸς καὶ σταυρωτὸν καὶ πλατὺ κυανοῦν νησιωτικὸν βρακίον.

Ἄφου ἔχαριτέρισε στηρίζας τὴν παλάμην ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ ὑποκλίνας, ἤλθε κ' ἐκάθησε πλησίον μας.

Τὸν παρατήρουν μὲ συγκίνησιν μοι ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤρχετο ἐκ τοῦ βάθους τοῦ παρελθόντος, ὡς ταξιδιώτης ἐξ ἀπωτάτης καὶ θαυμασίας χώ-

ρας ἐπιστρέψας, κομίσας ἐκεῖθεν πληγὰς καὶ συγκινήσεις, καὶ παραδόσεις μεγαλείου καὶ ἠρωϊσμοῦ.

— Παππού, τῷ λέγει ὁ φίλος μου πρὸ πολλοῦ γνωρίζων αὐτόν, ὁ νέος αὐτὸς ἐδῶ ἤλθε νὰ σὲ ἰδῇ, ν' ἀκούσῃ ἀπὸ τὸ στόμα σου διὰ τὰ μπουρλότα.

Μετέβην νὰ τὸν ἀκούσω διηγούμενον, πῶς ἐπυρπόλησε τὸν τουρκικὸν στόλον εἰς τὴν Μεθώνην· ἀλλ' ὁ γέρον πικρῶς ἀπογοητευμένος δὲν ἐπέθετο τίποτε συνήθως νὰ εἴπῃ. Ἄλλ' ἅμα ἤρχιζε τὴν περὶ πυρπολικῶν ἀφήγησιν, ἡ φαντασία του ἐθερμαίνετο, ὁ γέρον ἀνετριχιάζεν ὡς πολεμικὸς ἵππος, ὁσφραϊνόμενος πυρίτιδα, αἱ ἀναμνήσεις ἠνωρθούντο ζῶσαι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ διηγείτο τὴν ἱστορίαν του λησμονῶν ἐν τῷ πολεμοχαρεῖ του ἐνθουσιασμῷ ὅτι τοῦ δράματος ἐκείνου δὲν ἦτο θεατῆς ἀλλ' ἦρως.

Ἐστράφη λοιπὸν πρὸς ἐμέ:

— Γιὰ τὰ μπουρλότα, παιδί μου, θέλεις νὰ σοῦ πῶ; Τὰ μπουρλότα ἦτανε καράβια πέντε ὡς δέκα χιλιαδῶν κοιλῶν, ἔκαναν λούκια ἀπὸ μπαροῦτι καὶ σ' τὴν ἄκρῃ ἔβαζαν βώλους ἀπὸ μπαροῦτι ζυμωμένο· τ' ἀνάβαν μὲ κἄτι κλαδιά σὰν αὐτὰ τοῦ ἀνάβουν τοὺς φούρνους· ἀπὸ πίσου ἀπ' τὸ καράβι ἦταν ἓνα παραθύρι καὶ πηδοῦσες σ' τὴ βάρια· ὅποιος εἶχε καρδιά ἐκείνου τοῦδιναν νὰ βάνῃ φωτιά. Μιά νύκτα εἴμασθαν ἔμπρὸς σ' τὰ Μοθωκόρανα· ἡ τουρκικὴ ἀρμάδα ἦταν ἀραγμένη σ' τὸ λιμάνι.

Ὁ φίλος μου κ' ἐγὼ προσείδομεν ἀλλήλους μειδιῶντες διότι ἐπέτυχε τὸ τέχνασμα· ἀλλ' ὁ γέρον, ὅστις τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔβλεπεν ἤδη τὸν τουρκικὸν στόλον περισσώτερον παρ' ἡμᾶς, δὲν εἶδε τὸ μειδιάμα καὶ ἐξηκολούθησε.

Ὁ καπετάνιος ἔβαλε ἐμένα μπουρλοτιέρη· ἄ, τί χαρὰ ἦταν ἐκείνη! μέσα σὲ τόσα παληκάρια ἓνα κ' ἓνα νὰ διαλέξῃ γιὰ μπουρλοτιέρη ἓνα παιδί, εἰκοσιτεσσάρω χρονῶ, ἓνα ξένο παιδί, Μυτιληνίῳ, δὲν ἦτανε ἴλιγο πρᾶμμα· νά, τὸ θυμοῦμαι! ὅζω σ' τὰ Μόθωνα οὔτε κανδῆλι δὲν ἔφεγγε, σκοτάδι καὶ νέκρα· ἡ πούλια ἔδειχνε μεσάνυχτα· οἱ Τουρκαλάδες ροχάλιζαν βαρεῖα μὲς σ' τὰ καράβια τους· ἡμεῖς ἐπήραμε τὸ μπουρλότο καὶ τραβούσαμε ἄνω σ' τὴν φεργάδα· ἐγὼ ἀπίκο· μέσα σ' τὸ μπουρλότο μὲ τὸ δαυλι σ' τὸ χέρι· ζυγόνου· ἡ φεργάδα μὲς ἔς τὸ σκοτάδι ἐμοιαζε σὰν κανένα θεόρατο κατάμαυρο θηρίο· ζυγόνου ἀκόμα· τί καρδιοχτύπι ἦταν ἐκεῖνο! ἂν μᾶς ἐνοιωθῶν εἴμασθαν χαμένοι· μὰ κοιμούντανε βαρεῖα ὅλοι τους· ἄχ καὶ πῶς θὰ ζυπνήσετε ἀγάδες! ζυγόνου ἀκόμα καὶ νά σου καὶ κολοῦμε τὸ μπουρλότο σ' τὴν φεργάδα, κ' οἱ γκάτσοι ποῦχε ἔμπρὸς μερδεύθησαν σ' τὰ σχοινιά τῆς· κἀνω τὸ σταυρό μου καὶ βάζω τὴν φωτιά. Ἐβρόντησαν τὰ οὐράνια, ἐτράνταξε τὸ λιμάνι· μὰ ἴγώ, παιδί, βλέπεις, ἀτζαμῆς, σάστισα, δὲν